

Avdelning
Juridiska avdelningen

Handläggare
Karin Strömgren
08-563 087 13
karin.stromgren@uka.se

Datum 2014-12-15
Reg.nr 31-199-14

Uppsala universitet
Rektor
Box 256
751 05 Uppsala

Anmälan mot Uppsala universitet angående bristande handledning av en doktorand och hantering av begäran om byte av handledare

Anmälan

NN har anmält Uppsala universitet till Universitetskanslersämbetet. I sin anmälan har NN anfört bl.a. följande. Han är doktorand vid Uppsala universitet och är även anställd vid universitetet. Sedan 2011 har hans handledning varit bristfällig, både vad gäller huvudhandledaren och bihandledaren. I oktober 2013 begärde han att få byta huvudhandledare, men vägrades detta. Ett av skälen för detta är att huvudhandledaren ville ha kvar honom i ett forskningsprojekt med anledning av en ansökan om forskningsmedel. I mars 2014 blev han fysiskt attackerad av en medlem i den forskargrupp som han tillhörde och händelsen är polisanmäld. Som ansvarig för forskargruppen ignorerade hans huvudhandledare vad som hade hänt. Den 3 april 2014 ombads han att lämna forskargruppen av huvudhandledaren, men hans begäran att byta handledare fortsatte att nekas. Han anser att hans utbildningsresurser har begränsats. Han har blivit lovad en nio månader förlängd finansiering av hans forskarstudier, men det löftet har sedan ändrats till fem månader. När han beviljades byte av handledare drogs löftet om förlängd finansiering helt tillbaka. Detta innebär att det blir svårt för honom att avsluta forskarstudierna. Hans nya huvudhandledare är pensionerad vilket egentligen inte går enligt Uppsala universitets egna regler, men detta ändrades plötsligt av universitetet. I beslutet om byte av huvudhandledare finns ingen bihandledare angiven. Han undrar om det är tillåtet att utse en huvudhandledare som är pensionerad.

Utredning

Uppsala universitets yttrande

Universitetskanslersämbetet har begärt att Uppsala universitet yttrar sig över det som NN har anfört i sin anmälan. Särskilt har Universitetskanslersämbetet önskat att Uppsala universitet redogör hur NNs begäran om att få byta handledare har hanterats och om NNs rätt till handledning eller andra resurser har begränsats på något sätt samt med vilket rättsligt stöd som begränsningen i så fall har skett. Uppsala universitet har även anmodats att redogöra för hur NNs studier har dokumenterats genom fastställandet av en individuell studieplan för NN och uppföljning av studieplanen samt kommentera det som NN har skrivit om en förlängning av hans studietid.

Uppsala universitet har inkommit med yttrande och anfört i huvudsak följande. NN antogs till utbildning på forskarnivå i december 2010. Huvudhandledare för NN var då professor AA. Docent BB och CC utsågs till biträdande handledare. NN framförde

önskemål om att byta huvudhandledare i oktober 2013 och önskade då att BB skulle överta huvudhandledarskapet. NN oroade sig för sin utbildning på forskarnivå och hoppades att BB skulle lösa de problem som han hade hamnat i. BB ville emellertid inte bli huvudhandledare till NN då han upplevde att det var svårt att ha en fungerande kommunikation med denne. Även den forskargrupp där NN ingick hade svårigheter med att ha en fungerande kommunikation med NN. BB och AA kom överens om att BB skulle börja delta mera aktivt i handledningen. Det bestämdes att BB, AA och NN skulle träffas mer frekvent och att NN skulle förbereda för en licentiatexamen samt färdigställa en andra artikel inom några månader. Från november 2013 till februari 2014 genomfördes minst åtta sådana handledarmöten, utöver de schemalagda gruppmöten som genomfördes varje fredag i forskargruppen. Under denna period var NN utomlands i några veckor. NN uteblev också från några av de planerade mötena. Såväl AA som BB konstaterade att kommunikationen inte fungerade och att NN ofta inte gjorde det som han och handledarna hade kommit överens om.

Under slutet av hösten 2013 kontaktade AA prefekten för institutionen och informerade kort om situationen och att det fanns en stor risk för att en fullgod avhandling inte skulle kunna fullgöras inom avsedd tid. Prefekten ansåg, liksom handledarna, att det var viktigt att NN försvarade en licentiatavhandling för att sedan kunna gå vidare, troligen i en ny forskargrupp. Under början av 2014 reste NN med kort varsel till Kina under några veckor. När NN kom tillbaka ville han inte anmäla sig till en licentiatavhandling.

Under mars månad försämrades relationen mellan NN och medarbetarna på laboratoriet och handgemäng utbröt vid ett tillfälle. Som en följd av handgemänget vidtogs åtgärder för att säkerställa arbetsmiljön på laboratoriet och AA kontaktade omgående prefekten. En professor som forskar inom ett närliggande fält kontaktades för att höra om NN skulle kunna ingå i dennes forskargrupp, men professorn ansåg inte att NN kunde tas in i den aktuella forskargruppen. AA och BB sökte då upp en av fakultetens mest erfarna handledare som forskar i ett för NN relevant fält. Denne erbjöd sig överväga att bli huvudhandledare och att låta NN ingå i den forskargrupp som hon leder. Det skulle dock ske efter det att NN först försvarat sin licentiat. En överenskommelse träffades om detta. Efter några dagar stod det dock klart att NN inte kunde tas in i den forskargruppen heller, men NN erbjöds en tillfällig arbetsplats på det laboratorium som denna forskargrupp disponerade. Vid den tidpunkten, april 2014, hade AA och BB inga fler förslag på tillgängliga ämnesrelevanta handledare. Prefekten tog därför över ansvaret för att hitta en permanent lösning av handledarfrågan. Prefekten fick så småningom till stånd ett undantag från praxis, som innebar att huvudhandledaren måste vara anställd på universitetet, vilket möjliggjorde för den pensionerade professorn att ta över som huvudhandledare.

Någon begränsning av NNs resurser eller handledning har inte förekommit. NN har haft tillgång till handledning med regelbundna schemalagda möten med AA och BB fram till incidenten på laboratoriet den 21 mars 2014. Därefter begränsades hans tillträde till laboratoriet av arbetsmiljöskäl. NN hade emellertid avslutat de delar av

avhandlingsarbetet som krävde tillgång till laboratoriet. En ny arbetsplats upprättades åt NN inom några veckor. Den nuvarande huvudhandledaren började handleda NN redan under maj 2014. Det dröjde dock till juni 2014 innan det formella bytet av handledaren kunde komma till stånd. NNs individuella studieplan är antagen av kommittén för utbildning på forskarnivå i december 2010 och har i stora drag kunnat följas. NN har deltagit i de obligatoriska kurserna inom utbildning på forskarnivå och vid enstaka extrakurser samt internationella konferenser. NN har haft en arbetsplats på kliniska forskningsavdelningen med relevanta arbetsredskap, hjälp i det dagliga arbetet av forskargruppens laboratorieassistent, tillgång till en djurmodell och god ekonomi runt avhandlingsarbetet.

NN har initialt haft forskarutbildningsbidrag i ett år följt av en anställning som doktorand. Någon begränsning av NNs studietid har inte förekommit. Däremot löper NNs anställning som doktorand ut den sista december 2014 då hans doktorandtid om fyra år löper ut. Huruvida NN kan erhålla ytterligare finansiering för sina studier efter att hans anställning löper ut är ännu oklart. Universitetet har inte lovat NN en förlängning av NNs anställning eller på annat vis utgivit löfte om att finansiera NNs studier efter den sista december 2014. Det är däremot korrekt att AA och BB varit beredda att bidra till finansiering av NNs studier ytterligare några månader, om NN hade genomfört en licentiatavhandling i juni 2014 och därefter forskat vidare på arbeten av relevans för forskningsgruppen. NN har dock inte gjort något av detta och det erbjudandet är inte längre relevant.

Sammanfattningsvis är det korrekt att det tog ett antal månader att få till stånd ett handledarbyte då ett flertal tillfrågade handledare avböjde att bli huvudhandledare för NN. Institutionen påbörjade dock denna process omedelbart efter NNs begäran.

Anmälares svar

NN har tagit del av Uppsala universitets skrivelse och inkommit med följande kommentarer. Universitetets yttrande är vinklat till förmån för AA. När han begärde att få byta handledare i oktober 2013 ignorerade AA honom och han har blivit motarbetad av henne sedan dess. Peter Ståhlberg var villig att ta över huvudhandledarskapet, men var orolig att bytet skulle irritera AA. Det var egentligen orsaken till att handledarbytet tog så lång tid. Han önskar ett personligt möte med ämbetet.

Tillämpliga bestämmelser

Högskoleförordningen (1993:100)

I 6 kap. 28 § anges följande. För varje doktorand ska det utses minst två handledare. En av dem ska utses till huvudhandledare. Doktoranden har rätt till handledning under utbildningen så länge inte rektor med stöd av 30 § beslutar något annat. En doktorand som begär det ska få byta handledare.

Enligt 6 kap. 29 § ska det för varje doktorand upprättas en individuell studieplan. Planen ska innehålla högskolans och doktorandens åtaganden och en tidsplan för doktorandens utbildning. Planen ska beslutas efter samråd med doktoranden och hans eller hennes handledare. Den individuella studieplanen ska regelbundet följas upp och efter samråd med doktoranden och hans eller hennes handledare ändras av högskolan i den utsträckning som behövs. Utbildningstiden får förlängas bara om det finns särskilda skäl för det. Sådana skäl kan vara ledighet på grund av sjukdom, ledighet för tjänstgöring inom totalförsvaret eller för förtroendeuppdrag inom fackliga organisationer och studentorganisationer eller föräldraledighet.

Av 6 kap. 30 § följer att om en doktorand i väsentlig utsträckning åsidosätter sina åtaganden enligt den individuella studieplanen, ska rektor besluta att doktoranden inte längre ska ha rätt till handledning och andra resurser för utbildningen. Innan ett sådant beslut fattas ska doktoranden och hans eller hennes handledare ges möjlighet att yttra sig. Prövningen ska göras på grundval av deras redogörelser och annan utredning som är tillgänglig. Vid bedömningen ska det vägas in om högskolan har fullgjort sina egna åtaganden enligt den individuella studieplanen. Beslutet ska vara skriftligt och motiverat. Resurserna får inte dras in för den tid då doktoranden är anställd som doktorand eller får utbildningsbidrag för doktorander.

Universitetskanslersämbetets bedömning

NN har i sin anmälan tagit upp flera händelser och omständigheter under sin forskarutbildning som han är missnöjd med. Vad gäller det handgemäng som ska ha uppstått i laboratoriet i mars 2014 har NN själv uppgett att saken har polisanmälts. Frågor som hanteras av polis och åklagare ligger utanför det område som Universitetskanslersämbetet kan utreda. Universitetskanslersämbetet uttalar sig därför inte om den händelsen.

Bristande handledning och uppföljning av den individuella studieplanen

Universitetskanslersämbetet kan normalt inte ha synpunkter på kvaliteten på handledningen. Ämbetet konstaterar att Uppsala universitetet har redogjort för när NNs individuella studieplan fastställdes, men att det inte framgår av universitetets yttrande till Universitetskanslersämbetet om studieplanen har följts upp någon gång. Enligt kompletterande uppgift från Uppsala universitet gjordes en forskningssummering och framtida plan för perioden juni 2014 till mars-april 2015 i juni 2014 av NN och hans nya handledare samt en halvtidskontroll i september 2014. Det följer av 6 kap. 29 § högskoleförordningen att en individuell studieplan ska upprättas för varje doktorand och att den regelbundet ska följas upp. Det framgår även av Uppsala universitets egna riktlinjer att fakultetsnämnden ansvarar för att de individuella studieplanerna följs upp och revideras minst en gång per år (Riktlinjer för utbildning på forskarnivå vid Uppsala universitet dnr UFV 2007/919). Den individuella studieplanen är ett viktigt verktyg för att fånga upp hur doktorandens studier och avhandlingsarbete fortskrider. Planen ska beslutas i samråd med doktoranden och dennes handledare. Genom en regelbunden

uppföljning av studieplanen torde även eventuella problem i handledningen kunna fångas upp. Det åligger universitetet att se till att en antagen forskarstuderande får den handledning och de resurser som krävs för att doktoranden ska kunna genomföra sina forskarstudier. Då NNs individuella studieplan inte har följts upp förrän under 2014 konstaterar Universitetskanslersämbetet att Uppsala universitet brutit i sitt ansvar för NNs forskarstudier. Uppsala universitet ska kritiseras för detta.

Handläggningstid för begäran om byte av handledare

NN och Uppsala universitet är överens om att NN i oktober 2013 begärde att få byta handledare. Av 6 kap. 28 högskoleförordningen framgår att en doktorand som begär det har rätt att byta handledare. Uppsala universitet menar att det omedelbart inleddes ett arbete med att hitta en ny handledare. Det framgår dock av universitetets egen redogörelse att det arbetet initialt innebar att AA och BB sinsemellan kom överens om att BB skulle delta mer aktivt i handledningen. Universitetet har angett att NNs huvudhandledare kontaktade prefekten i slutet av hösten 2013 för att informera om situationen, men att prefekten inte förrän i mars 2014 tog över begäran om byte av huvudhandledare. AA kvarstod som huvudhandledare till juni 2014, även om den nya handledaren började handleda NN i maj samma år. Det tog därmed nio månader från att NN begärde att få byta handledare tills ett byte genomfördes. Svårigheterna att få en ny handledare att godta uppdraget, som Uppsala universitet har redogjort för, förklarar bara tiden som gick från det att kontakten med prefekten togs i mars 2014. Uppsala universitet förtjänar kritik för den långa tid det tog innan bytet genomfördes.

Den nya handledaren

Den huvudhandledare som nu är utsedd för NN är pensionerad och därmed inte aktivt yrkesverksam vid Uppsala universitet. Universitetskanslersämbetet konstaterar att högskoleförordningen inte ställer några krav på att en handledare måste vara anställd vid lärosätet. I 1 § i Uppsala universitets antagningsordning för utbildning på forskarnivå anges att det för varje forskarstuderande ska utses minst två handledare, varav en huvudhandledare. En av handledarna ska vara anställd vid eller adjungerad till Uppsala universitet. Uppsala universitet har redogjort för att ett undantag från universitetets egna regler har gjorts eftersom universitetet hade svårt att hitta någon annan ämnesrelevant handledare. Av utredningen i ärendet framgår dock att den nya biträdande handledaren är adjungerad professor vid Uppsala universitet. Universitetskanslersämbetet har därför inget att invända mot Uppsala universitets agerande i det här fallet.

NNs anställning och fortsatta studiefinansiering

I 5 kap. 7 § och 6 kap. 29 § högskoleförordningen finns bestämmelser om förlängning av anställningstid som doktorand och förlängning av utbildningstiden. Bedömningar om utbildningstiden och anställningstiden för en doktorand bör förlängas kan Universitetskanslersämbetet normalt inte ha synpunkter på. Universitetskanslersämbetet utgår dock ifrån att Uppsala universitet i sin bedömning av en eventuell förlängning beaktar den kritik som ämbetet har riktat mot universitetet gällande uppföljningen av

NNs individuella studieplan och den tid som det tagit att genomföra det handledarbyte som NN har begärt.

Mot bakgrund av de bedömningar som Universitetskanslersämbetet gör i detta ärende anser ämbetet att det personliga mötet som NN begärt med ämbetet inte behövs.

Ärendet avslutas med de delvis kritiska besked som uttalats.

På Universitetskanslersämbetet vägnar

Christian Sjöstrand
Chefsjurist

Karin Strömgren
Föredragande verksjurist